

Елена Јосимовска, Верица Јосимовска
Штип, Р.Македонија

ЖЕНЕ КОЈЕ СУ ПРУЖИЛЕ МЕДИЦИНСКУ ПОМОЋ СРБИЈИ (У ДЕЛУ МАКЕДОНИЈЕ) У ПРВОМ СВЕТСКОМ РАТУ

Овај Рад посвећен је пожртвованом раду санитарских мисија, у најтежим тренуцима за нашу земљу у време Првог светског рата. Помињу се бројна имена жене лекара и осталих медицинских профила која су несебично пружале медицинску помоћ рањеницима и болеснима као и угроженом становништву, нарочито за време епидемије Пегавог тифуса 1915 године.

Конкретно, заслужна имена за подручје Македоније, које никако не смемо заборавити, била су имена чланица добровољних мисија : " Српски потпорни фонд" под управом Леди Пеџет и Леди Вимборн, затим имена мисије "Болнице шкотских жена" под управом д-р Катерине Мери Харли , "Болнице Америчких жена" под управом д-р Ете Греј али и све и остале чланице ових мисија.

Било је тешко живети у Македонији за време ратова а ништа мање и након тога.

У тим најтежим тренуцима своју несебичну помоћ угроженом становништву, пре свега незбринуту деци, рањеницима и болесницима, пружале су санитарске мисије из више земаља света. Кажемо несебична, јер је један део њих оболевао заједно са народом и војском а други део заувек остао на овим просторима помагајући другима. На жалост, данас почивају у царству тишине, већ давно заборављени.

Без разлике дали су њихова имена позната или не, овај рад смо посветили њиховом делу.

Део тих имена помињемо у овом раду да би их спасили заборавом, посебно што у Македонији ова тематика никад није била актуелна, за разлику од историчара Србије који су посветили велики број исписаних страница овим храбрим и хуманим женама. У македонској историографији, свих ових година то није био случај.

Српски потпорни фонд, у периоду од новембра 1914. до јуна 1915 послао је пет потпуно опремљених болница у Србију. Две од њих биле су упућене у Македонију, у Скопље.

Скопље је било главни војни и административни центар на југу тадашње Србије. У време велике епидемије пегавог тифуса 1915 године, у Скопљу је радило шест болница, које су биле препуне оболелих, и радиле 24 часа у континуитету.

Прва јединица СПФ, под руководством Леди Пецет, била је болница са 270 постеља опремљена за хирургију, стигла 17. новембра 1914 у Скопљу. Била је смештена у згради бивше гимназије. Јединица је у свом саставу имала пет лекара, велики број обучених милосрдних сестара, болничара и другог помоћног особља, укупно 50 чланова.

У међувремену, због појаве пегавца у епидемским размерима, Прва јединица СПФ у Скопљу, 1. марта 1915. отворила је Шесту резервну болницу за оболеле од пегавог тифуса.

N.Y.C. Federation of Women's Clubs
14K-gold and enamel "Medal of Honor" in case of issue,
1st of only eight ever awarded; with "Liberty Eagle", similar to that
later worn by H. Clinton and four other First Ladies;
design inspired by the Civil War era Congressional Medal of Honor

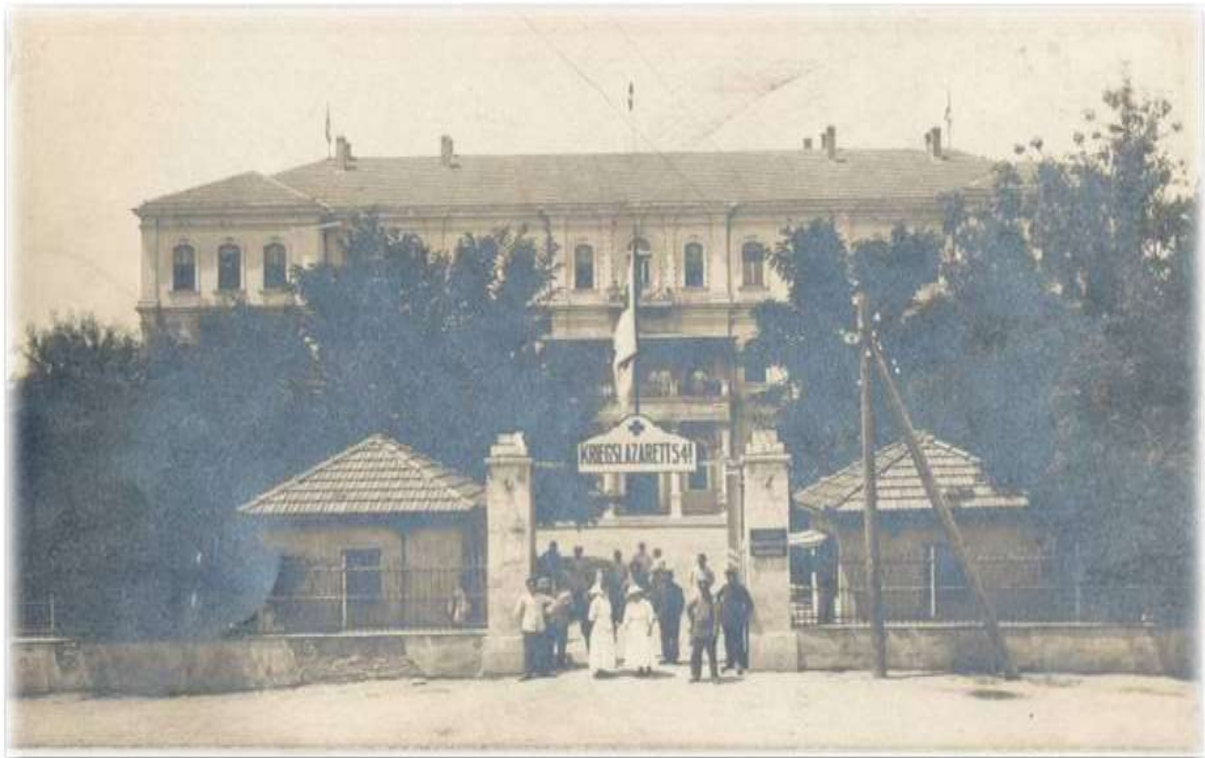
LADY RALPH PAGET OF ENGLAND
Discordant of American forebears. She is a war heroine who
suffered by the entire Serbian nation for her concentrated devotion
to their people.

Publicly exhibited in NYC, and later awarded
in 1917 to **Dame Leila Paget** (1881-1958)

Chief of the WWI British Red Cross Mission in Serbia, who despite her own very weak health, worked to save lives of both Allied and enemy troops from typhus etc.

For this, she was adored by people on both sides of the conflict, and became one of the first women ever to be knighted (by King George V, in 1917).

J.A. Schramek & Associates Web site: www.Collectnobel.com
Email: buynobel@sbcglobal.net Telephone: 773-539-5751

Тифусна болница у Скопљу 1915 год.(VI резервна болница)

Доласком мисије Леди Пеџет и отварањем болнице за рањенике и локално становништво, лечени су подједнако од пегавца, рекуренса, трбушног тифуса и дизинтерије.

Јануара 1915, болница СПФ у Скопљу, у време велике епидемије пегавца, примила је на лечење 600 пацијената, а међу њима је била и Леди Пеџет и шеснаест чланова медицинске екипе. Један део њих није преживео пегавца, били сахрањени су у Скопљу. У време повлачења српске војске, октобра 1915, сер Ралф Пеџет, супруг Леди

Пеџетове, захтевао је да се Прва јединица СПФ повуче са осталим медицинским мисијама.

Леди Пеџет, у договору са својом мисијом, одбила је наређење да напусти болницу, јер многи болесници и рањеници нису били физички способни за евакуацију. Тако је пала у ропство и радила под контролом окупатора.

Друга болница, у организацији Леди Корнелије Вимборн, стигла је у Скопље, фебруара 1915, као помоћ мисији леди Пеџет. Јединица је добила назив по Леди Корнелији Вимборн (Lady Cornelia Wimbourne), која је опремила и финансијски помогла њено оснивање.

Ова јединица од 46 чланова, капацитета 150 болничких постеља била је смештена у згради, у којој је претходно радила грчка јединица Црвеног крста, некадашње складиште дувана. Екипа је убрзо по доласку прискочила у помоћ Првој јединици, где је неко време једна медицинска сестра (Флора Скот), сама неговала 300 пацијената, јер се разболело шеснаест чланова особља, укључујући и леди Пеџет.

Леди Корнелија Вимборн (Lady Cornelia Wimbourne, 1847–1927), супруга првог Барона Вимборн (1st Baron Wimborne, 1835–1914), рођена тетка Винстона Черчила и блиска рођака ирског вицекраља.

Рад на терену за време епидемија

биле су њене кћери Едит и Флора и дјевојке и жене из највиших енглеских и шкотских кругова. Погинула је 7 марта 1917 год. за време бобардовања Битоља.

Д-р Катерина Мери Харли (1853-1917) ила је шеф администратор најмодерније транспортне службе са санитарском колоном. Осим санитарске службе руководила је саобраћајним одељењем малим амбулантним „фордovima“. У саставу њене јединице

Dr. May T. Stout and a group of cataract patients. Over four hundred operations were performed in our Serbian hospitals for the relief of blindness due to cataract during the years 1920-22.

Др. Меј Стоут, жена, очни лекар која борила са катарактом у Македонији само за 6 месеци оперисала је 1600 пацијената са катарактом.

Пацијенти очног одељења у Велесу 1920 године

Под руководством Dr. Ette Gray, и асистенцији Drs. Hazel D. Bonness, May T. Stout, Marguerite White, Mary N. Vercea and Miss Freda Frost, главна медицинска сестра и генерални супервизор, са корпусом Америчких сестара, Велес је постао важан медицински центар, са акцентом на хируршки рад.

Dr. Lilla Ridout била је директор болнице у Прилепу; Dr. Mary Elliott директор болнице у Струмици и Dr. Regina F. Keyes, директор болнице у Битољу.

Групна фотографија санитарског особља АWH из 1919 год. када су стигле на рад у Македонију : *Bartram Nell* (у првом реду прва с десна), *Bowman*, *Dora E. Burnham*, *Marjorie Cook*, *Katherine E. Elliot*, *Mary H. (Mary Hughes)*, *b. 1880*, *Foulks*, *Sara*, *Green*, *Alberta M. Lyndman*, *Marie Peters*, *Lulu H. (Lulu Hunt)*, 1873-1930, *Stevens*, *Marion C.*

У Македонији „ земљи смрти“ како ју је описао амерички новинар Џон Рид, у својој репоратажи у Њујоршком Метрополитен Магазину, августа 1915 године, након помоћи ових хуманих и професионално способних жена – лекара и других медицинских профила , почео је полако да се рађа нови живот. Хвала им.

Литература

1. Krippner, Monica, *The Quality of Mercy, Women at War, Serbia 1915-18*, London, 1980.
2. Поповић Филиповић, Славица, Српски потпорни фонд и госпођа Гертруда Карингтон Вајлд, Ниш, Нишки Весник, бр. 73, април 2012.
3. Powell, Anne, 'Lady Paget - the First Serbian Relief Fund Unit, Skoplje', *Women in the War Zone, Hospital Service in teh First World War, Great Britain*, History Press, 2009.
4. The Serbian Relief Fund, *Report of the Mansion House Meeting, March 22 nd 1915*, London.
5. The SRF, *Report on Relief work since the enemy occupation of Serbia*, London, May 1916.
6. The SRF organized 2nd British Farmers' Unit, *The British Journal of Nursing*, 54, May 1915.
7. Stanley, M. Monica, *My Diary in Serbia, April 1, 1915-Nov. 1, 1915*, London, 1916.
8. Stobart, Mrs. Mabel, St. Clair, *the Flaming Sword in Serbia and Elsewhere*, London, New York, Toronto, Hodder and Stoughton, 1916.
9. Wilson, M. Francesca, *In the Margins of Chaos: Recollections of Relief Work in and between Three Wars*, London: John Murray, 1944.